

Table of Contents

1. Johdanto.....	1
2. Järjestön ympäristövastaava ja ympäristötietoisuuden lisääminen	2
3. Kestävät hankinnat ja tilat.....	4
4. Tilaisuudet ja tapahtumat.....	8
5. Ympäristövaikuttaminen	10
6. Ympäristökriisit	12
6.1 Ilmastonmuutos	12
6.2 Luontokato.....	13
7. Yhteistyö TYYn ympäristösiiven kanssa	14

1. Johdanto

Ympäristöoppaan tarkoituksena on auttaa järjestöjä saavuttamaan TYYn ympäristöohjelmassa esitetyt tavoitteet. Opas sisältää konkreettisia neuvoja ja toimenpiteitä, joiden avulla järjestöt voivat kehittää toimintaansa ekologisesti kestävämmäksi. Tämä opas on järjestön ympäristövastaavan näppärä apuväline.

Tämän oppaan on laatinut TYYn ympäristösiipi. Ympäristösiipi edistää ympäristöystävällisiä toimintatapoja ylioppilaskunnan sisällä järjestöjen ja opiskelijoiden keskuudessa sekä yleisesti yliopistossa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Siiven tehtävänä on seurata TYYn ympäristöohjelman toteutumista ja edistää kestävä kehityksen tavoitteiden edistymistä.

Yliopistoyhteisöllä on vaikutus meitä ympäröivään luontoon muiden yhteiskunnallisten toimijoiden tapaan. Yliopistoyhteisön sisäisten järjestöjen suurimmat ympäristövaikutukset liittyvät ruokaan, hankintoihin ja matkustukseen. Tämän oppaan avulla järjestöt voivat vaikuttaa omaan toimintaansa sekä laajempaan yliopistoyhteisöön.

2. Järjestön ympäristövastaava ja ympäristötietoisuuden lisääminen (TYYn ympäristöohjelma 2.1)

Järjestön ympäristövastaavan tarkoitus on seurata järjestön ympäristötoimintaa ja ekologista kestävyttä sekä pitää huolta siitä, että TYYn ympäristöohjelman tavoitteet toteutuvat järjestön toiminnassa. Ympäristövastaava on vastuussa ympäristötietoisuuden lisäämisestä järjestön sisällä.

Tavoite: Järjestöllä on tehtävään perehdytetty ja koulutettu ympäristövastaava.
Ympäristövastaava osallistuu TYYn ympäristökoulutuksiin.

-Ympäristövastaava on lukenut TYYn ympäristöohjelman ja tutustunut sen tavoitteisiin.

-Ympäristövastaava osallistuu ympäristökoulutukseen ja tekee muistiinpanot, sekä kouluttaa hallitusta ympäristöasioista.

-Ympäristövastaava osallistuu hallituksen kokouksiin, ympäristövastaava voi olla esim. hallituksen jäsen tai toimihenkilö.

-TYYn ympäristösiipi voi ohjeistaa lisäkouluttaa ympäristövastaavaa tai hallitusta ympäristöasioissa.

Tavoite: Järjestön hallitus on tietoinen järjestön toiminnan ympäristövaikutuksista ja TYYn ympäristöoppaasta ja ohjelmasta.
Järjestön ympäristövastaava ohjeistaa järjestön hallitusta TYYn ympäristöohjelman järjestöosuuden tavoitteista ja kestävästä toimintatavoista. Järjestön hallitus tarkastelee toimintansa nykytilaa ja pohtii mahdollisia toimenpiteitä kestävyden edistämiseksi omassa toiminnassaan.

-Ympäristövastaava laatii ympäristötoimintasuunnitelman osaksi järjestön omaa toimintasuunnitelmaa. **Ympäristötoimintasuunnitelmaan kirjataan tavoitteita ja toimenpiteitä järjestölle.**

-Ympäristötavoitteiden eteneminen ja toteutuminen raportoidaan osana järjestön toimintakertomusta.

-Aiempi ympäristövastaava kirjoittaa seuraavalle testamentin, jotta hän on tietoisempi järjestön aikaisemmista ja tämänhetkisistä ympäristöasioista.

VINKKI-boxi: Nimeämällä ympäristövastaavan järjestö saa lisäpisteitä järjestöavustuksessa.

3. Kestävät hankinnat ja tilat (TYYn ympäristöohjelma 2.2)

Ekologisesti kestävien hankintojen tekeminen on osa ylioppilaskunnan ja järjestöjen arjen valintoja. Kulutustottumusten muokkaamisella on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tilojen, materiaalien, matkalippujen ja ruuan hankinnassa, käytössä ja huollossa tulee huomioida ympäristövaikutukset.

Ruokahankintojen suunnittelu on yksi helpoimpia ja vaikuttavampia tapoja vähentää järjestön negatiivisia ympäristövaikutuksia. Järjestö toteuttaa ruokahankintoja esimerkiksi sitsejä, kahvituksia, tutustumisiltoja sekä muita tapahtumia ja tilaisuuksia varten. Pelkillä ruokahankinnoilla on suuremmat vaikutukset kuin hävikin minimoimisella, vaikkakin hävikin vähentäminen on myös järkevää. Ruuantuotannon ympäristövaikutukset syntyvät pääosin alkutuotannossa eli maataloilla. Hyvä nyrkkisääntö ruuan ympäristövaikutusten vähentämiseksi onkin vähentää eläinperäisiä tuotteita.

Tavoite: Järjestön ruokahankinnat ovat kestäviä.

Järjestö suosii ruokahankinnoissa ensisijaisesti vegaanisia tuotteita eläinperäisten tuotteiden sijaan. Lisäksi suositaan Reilun kaupan sertifikaatin tuotteita sekä kotimaisia sesonkituotteita.

-Suosikaa vegaanista tai kasvisruokaa.

-Varmistakaa, että järjestönne on sitoutunut Reilun kaupan järjestöksi.

-Hyödyntäkään sesonkituotteita, jos mahdollista.

VINKKI BOXI: Unicalta saa aina vegaanisen vaihtoehdon myös sitseille

VINKKI BOKSI: Reilun kaupan järjestöksi sitoutumalla voitte saada lisäpisteitä järjestöavustuksia haettaessa.

Tavoite: Ruokahävikin määrä järjestön toiminnassa vähenee.

Ruokahankintoja tekevät järjestötoimijat suunnittelevat huolella ostokset, jolloin ei jää ylimääräistä ruokaa. Ylijäämäruoka hyödynnetään ja ruokahävikin määrää seurataan esimerkiksi seurantalomakkeen avulla.

-Järjestön jäsenet vaikuttavat itse ruokahävikin vähentämiseen.

-Ylijäämäruoka tarjotaan jäsenille mukaan tai laitetaan yleisesti tarjolle.

VINKKI-BOKSI: Tapahtumasta vastuussa oleva toimija voi laatia excel-tiedoston tai vastaavan, johon kirjataan säännöllisesti tapahtumien ylijäämäruuan määrä.

Tavoite: Järjestö ei tee turhia hankintoja ja hankinnat tukevat kiertotaloutta.

Järjestö tekee hankintoja vain tarpeeseen ja niitä tehdessä tulee pohtia hankintojen pitkäikäisyyttä ja kestävyyttä sekä esimerkiksi hankinnasta syntyvää pakkausjätettä. Hankinnoissa suositaan kierrätettyjä tavaroita. Esimerkiksi vuosijuhlahankinnoissa suositaan aineettomia lahjoja.

-Suosikaa vastuullisia valmistajia, esim. kierrätetyistä materiaaleista tehtyjä tuotteita.

Vinkki-BOKSI: Mahdollisia aineettomia lahjoja ovat mm. TYYn kehitysyhteistyö projekteihin lahjoittaminen ja eri ympäristö- ja humanitäärinenjärjestöjen nettikaupoista tehtävät lahjoitukset.

VINKKI-BOKSI: Tiesitkö, että voit tilata järjestöcollegen kierrätetyistä materiaaleista valmistavalta yritykseltä?

VINKKI-BOKSI: Järjestö voi sopia yhteistyösopimuksen vastuullisen tuottajan kanssa.

-Järjestö voi kysyä yliopistolta ylijäämähuonekaluja tiloihinsa.

-Järjestö voi kysyä löytyykö jäseniltä järjestön kaipaamia asioita käytettynä, kuten huonekaluja yms.

-VINKKI-BOKSI: Tarvittavia tavaroita voi kysyä lainaksi myös muilta järjestöiltä

-VINKKI-BOKSI: Järjestöt voivat tehdä myös yhteishankintoja

Tavoite: Järjestö vähentää matkustamisesta syntyviä päästöjä.

Matkustettaessa valitaan ensisijaisesti ympäristöystävällisin matkustusmuoto. Henkilöautoa ja lentoja käytetään vain perustellusta syystä. Ennen matkustamispäätöksen tekemistä tulee harkita, onko tapahtumaan tarkoituksenmukaista osallistua etäyhteyttä hyödyntäen. Tilaisuuksien järjestämispaikkoja valittaessa tapahtuman järjestäjät huomioivat joukkoliikenteen hyödyntämismahdollisuudet.

-Hyödyntäkää jo olemassa olevaa julkista liikennettä.

VINKKI-BOKSI: Föilille voi myös kertoa lisälinjojen tarpeesta tietylle ajankohdalle

VINKKI-BOKSI: Risteilyjä valittaessa huomattavaa, että laivojen päästöissä on eroja.

VINKKI-BOKSI (tai "Hyvä tietää- BOKSI?"): Viking Line on TYYn yhteistyökumppani. Viking Linen uudemmat laivat toimivat biokaasulla, joka on parempi vaihtoehto, mutta huomioikaa risteilyä suunnitellessa, että risteilyillä on myös monia muita ympäristölle haitallisia vaikutuksia esim. luonnonmonimuotoisuuteen.

-Lentojen sijaan suosikaa junamatkoja mahdollisia ekskursioita suunnitellessa.

-Suosikaa kotimaan matkailua etenkin junalla.

-Henkilöautoa käytettäessä sopikaa kimpakyytejä.

4. Tilaisuudet ja tapahtumat (TYYN ympäristöohjelma 2.3)

Tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämisessä ympäristöasiat huomioiden pienennetään tapahtumien negatiivisia ympäristövaikutuksia ja vaikutetaan yhteisöön näyttämällä esimerkkiä siitä, miten tapahtumia järjestetään kestävästi. Tilaisuuksia ja tapahtumia järjestäessä järjestön tulee hyödyntää omien tilojensa sekä yliopiston tilojen kierrätyspisteitä syntyvän jätteen käsittelyssä.

Järjestön tärkeä tavoite on, että se ei lisää omissa tilaisuuksissaan ja tapahtumissaan jätteen määrää ympäristössä. **Järjestö myös kierrättää toiminnassaan syntyvän** jätteen uusiokäyttöä varten.

Tavoite: Järjestön tiloissa tai tapahtumissa ei tuhleta sähköä ja vettä.
Järjestö huomioi, että tilojen ekologiseen käyttöön on selkeät ohjeistukset.

-Ympäristövastaava toimii yhdessä tapahtumavastaavan kanssa ja huolehtii, että tilaisuudet järjestetään ympäristönäkökulmat huomioiden.

-Järjestön tiloihin tulee laatia ympäristöohjeistus, jossa käsitellään muun muassa kierrättämistä.

Tavoite: Järjestön tiloissa kierrätetään muovi-, bio-, paperi-, kartonki-, lasi-, metalli- ja polttokelpoinen jäte.
Järjestössä huolehditaan vastuunjaosta kierrättämisen osalta ja ohjeistetaan tilojen käyttäjiä kierrättämisestä.

-Järjestö laatii vastuunjaon eri jäteastioiden tyhjennyksestä.

-Järjestön ympäristövastaava laittaa Lounais-Suomen jätehuollon kierrätysohjeet näkyville ja tiedottaa jäseniä oikeaoppisesta kierrättämisestä.

Tavoite: Järjestön tapahtumista syntyvää jätettä vähennetään.

Järjestö ei käytä tilaisuuksissa kertakäyttöastioita, vaan hyödyntää esimerkiksi TYYMA-astioita. Jo tapahtumia suunniteltaessa otetaan huomioon jätteidenlajittelu- ja kierrätysmahdollisuudet sekä lajitteluastioiden riittävyys.

-Tapahtumien yhteydessä muistutetaan ympäristöasioiden huomioimisesta, kuten esim. kierrättämisestä.

VINKKI-BOKSI: Yliopistolta voi kysyä kierrätysastioiden käyttömahdollisuutta ja sijaintia.

-Järjestöt käyttävät omia astiastoja tai kysyvät astiastoa lainaksi toisilta järjestöiltä tai TYYiltä.

-Järjestö vastaa, että tapahtumapaikka jää sovitulla tavalla siistiksi.

VINKKI-BOKSI: Tiesitkö, että yliopisto kierrättää elektroniikkajätettä. Käytettyä elektroniikkaa voi viedä yliopiston IT-palvelupisteelle.

5. Ympäristövaikuttaminen (TYYn ympäristöohjelma 2.4)

Aktiivisella ympäristövaikuttamisella voidaan lisätä opiskelijoiden osallisuutta ympäristöratkaisuissa. Ympäristövaikuttamisen tavoitteena on lisätä tietoisuutta aikamme ympäristöongelmista, kuten ilmastokriisistä ja luontokadosta sekä edistää niiden hillitsemistä ja ratkaisemista.

Tavoite: Järjestö pitää esillä ympäristöasioita jäsenilleen.

Järjestö tiedottaa ympäristöön liittyvistä asioista ja tekemistään ympäristöratkaisuista jäsenilleen ja kannustaa osallistumaan ympäristöaiheisiin kampanjoihin kuten #SiistiVappuun ja TYYn kestävän kehityksen viikkoon.

-Jäsenille kerrotaan ympäristövastaavan toimenkuva ja keskeisimmät tavoitteet.

-Järjestö voi suunnitella ja järjestää omia ympäristötietoisuutta lisääviä tapahtumia sekä kampanjoita.

VINKKI-BOKSI: Tapahtumia ja kampanjoita voi suunnitella ja järjestää yhdessä paikallisten ympäristöjärjestöjen kanssa.

VINKKI-BOKSI: Esimerkkejä tapahtumista ja tempauksista:

-kirppis- tai tavaravaihtopäivä

-kirppisaprot

-fillarinkunnostus talkoot

-roskaretki -virkistyspäivä luonnonpuistossa

-luontodokumentti-iltoja

-vegaanisia maisteluiltoja jne.

-Ainejärjestö voi perustaa myös oman ympäristötoimikunnan tai ympäristökerhon.

Tavoite: Aine- ja tiedekuntajärjestöt edistävät aktiivisesti tiedekunnassaan tai oppiaineessaan ympäristöasioita.

Järjestö tuo yliopistolle esiin ajankohtaisia asioita liittyen opetukseen, tiloihin ja muihin järjestön toiminnallaan liittyviin ympäristöasioihin. Esimerkiksi järjestön koulutuspoliittinen vastaava voi tuoda koulutuspoliittiseen keskusteluun opiskelijoille tärkeitä kestävän kehityksen teemoja.

-Ympäristövastaava voi teettää jäsenille ympäristökyselyn, jossa voidaan esim. kartoittaa miten järjestö voisi toimia ympäristöystävällisemmin.

-Järjestön koulutuspoliittinen vastaava informoi jäseniä kestävän kehityksen opintojaksoista ja ympäristökoulutuksista esimerkiksi viikkotiedotteessa.

-Järjestö huomioi omalla tieteenalalla tapahtuvan edistyksen liittyen kestäväan kehitykseen ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

6. Ympäristökriisit

Tällä hetkellä on käynnissä ainakin kaksi suurta ympäristökriisiä, jotka ovat ilmaston lämpenemiseen liittyvä ilmastokriisi ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen liittyvä luontokato. Näistä kriiseistä laaja-alaisempi on luontokato.

Molempien kriisien välillä löytyy yhtymäpintaa esimerkiksi ruuantuotannon kohdalla. Ruuantuotannon päästöt lisäävät ilmaston lämpenemistä ja siihen liittyvä maankäyttö vaikuttaa suoraan eliölajeihin ja niiden elinympäristöihin. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös välillisesti ilmaston kautta biodiversiteettiin.

Ilmastokriisin näkökulmasta metsät toimivat merkittävänä hiilinieluna ja niiden väheneminen lisää hiilidioksidin pitoisuutta ilmakehässä. Ilmaston lämpeneminen puolestaan vaikuttaa välillisesti metsäpaloihin lisäämällä niiden syttymisherkkyyttä. Luontokadon näkökulmasta metsät toimivat eliöiden elinympäristöinä, jolloin niiden väheneminen ja yksipuolistuminen vaikuttaa monimuotoisuuteen. Myös ilmastonmuutos on uhka luonnon monimuotoisuudelle.

Ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatii suuria yhteiskunnallisia muutoksia monella eri yhteiskunnan osa-alueella. Myös järjestöjen tulisi toiminnassaan huomioida ympäristönäkökulmat ja muistaa, että pienilläkin teoilla on merkitystä. Vastuullinen järjestö pyrkii toiminnallaan näyttämään jäsenilleen esimerkkiä.

6.1 Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos tarkoittaa ihmisperäisten kasvihuonekaasujen aiheuttamaa alailmakehän lämpenemistä, joka muuttaa maapallon keskilämpötilaa. Ilmastonmuutos on siis ihmisen aiheuttamaa luontaisen kasvihuoneilmaston voimistumista. Ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta oleellista on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Ilmastonmuutoksen seuraukset elinympäristöihin ovat niin nopeita, etteivät lajit ehdi sopeutua niihin. Suomessa esimerkiksi saimaannorppa ja lohikalat kärsivät ilmastonmuutoksesta jo nyt, ja naali on ajautunut sukupuuton partaalle.

Ilmastonmuutoksen seuraukset välittyvät myös ihmisiin merenpinnan kohoamisen, helleaaltojen, maastopalojen sekä muiden sään ääri-ilmiöiden yleistyessä.

Tärkeimmät keinot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ovat fossiilisista polttoaineista luopuminen, kestävien uusiutuvien energiamuotojen käyttö, energian säästö ja energiatehokkuus, liikenteen sähköistäminen, metsäkadon pysäyttäminen, luonnollisten hiilinielujen kasvattaminen ja ilmastokestävä ruuantuotanto ja -kulutus. Näistä keinoista TYYn järjestöillä on vaikutusvaltaa erityisesti ruuantuotantoon- ja kulutukseen liittyvissä tekijöissä. Järjestöillä on vaikutusta myös yleisen kulutuksen päästöjen vähentämiseen.

Ruuan ilmastovaikutuksia voidaan pienentää ohjaamalla tuotantoa ja kulutusta kasvispainotteiseksi ja vähentämällä ruokahävikkiä. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että ruokahävikin vähentämisen vaikutukset ovat huomattavasti vähäisemmät kuin alkutuotantoon puuttumisen. Liha- ja maitotuotteiden tuotanto aiheuttaa suuret ilmastopäästöt sekä vaativat paljon pinta-alaa, joten kasvisten ja kestävästi pyydetyn kalan osuutta suomalaisten lautasilla pitää lisätä.

6.2 Luontokato

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa. Jokaisella kasvi- ja eläinlajilla on oma tehtävänsä luonnossa ja paikkansa ravintoketjussa. Lajien katoaminen ekosysteemistä voi johtaa merkittäviin muutoksiin ja sen seuraukset voivat olla arvaamattomat myös ihmisille. Suojelemalla luonnon monimuotoisuutta suojelemme myös kaikkia ihmisen elämän, terveyden ja hyvinvoinnin mahdollistavia asioita - esimerkiksi puhdasta vettä, hengityskelpoista ilmaa, ruokaa ja lääkeaineita mahdollistavia lajeja.

Luonnon monimuotoisuus on vähentymässä hälyttävällä vauhdilla ihmisen suoran ja epäsuoran toiminnan seurauksena. Tämänhetkistä sukupuutto nopeutta voidaan kutsua jo kuudenneksi sukupuuttoaallokseksi. Viimeisin luonnollinen sukupuuttoaalto ajoittuu yli 60 miljoonaa vuotta taaksepäin. Hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES) mukaan erityisesti

eläinperäinen maatalous on merkittävin luontokatoa aiheuttava tekijä. Suomessa eläinperäinen maatalous rehevöittää Itämeren, kuormittaa ilmastoa ja vie tilaa monimuotoiselta luonnolta. Lihankulutuksen vähentämisen on todettu olevan helpoin ja tehokkain keino muuttaa ruokavaliota ympäristöystävälliseksi. Lihankulutusta vähentämällä voidaan lyhentää ravintoketjua, vähentää maatalouden päästöjä sekä vapauttaa peltopinta-alaa. Näin ollen TYYn järjestöjen paras väylä vaikuttaa myös tämän kriisin ehkäisemiseen on ruuantuotantoon ja -kulutukseen vaikuttaminen.

7. Yhteistyö TYYn ympäristösiiven kanssa

Ympäristösiipi järjestää järjestöille ympäristökoulutuksen kahdesti vuodessa. Koulutus on tarkoitettu ympäristövastaaville, tapahtumavastaaville, puheenjohtajille ja kaikille järjestöjen ympäristötoiminnasta kiinnostuneille toimijoille ja TYYn toimijoille.

Ympäristösiipi voi järjestää ympäristöaiheisia tapahtumia yhdessä järjestön kanssa ja ympäristösiiveltä voi hakea avustuksia ympäristöaiheisiin tapahtumiin.

Ympäristösiiven tehtävänä on neuvoa ja auttaa järjestöjä toteuttamaan ympäristöystävällisempää toimintaa.

Ympäristösiipi auttaa järjestöä mielellään kaikessa ympäristöoppaaseen liittyvissä asioissa!

LISÄTÄÄN TIEDOT MITEN YMPÄRISTÖSIIVEN SAA YHTEYTTÄ